

ÖĞRENCİLERİN İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARI*

Attitudes of Students Towards The Religious Culture And Ethics Course for Primary School

Dr. İsmail ARICI

Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

e-posta: isarici@hotmail.com

Özet: Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumlarını belirlemektir. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumlarını belirlemek üzere geliştirilen ve 9 maddeden oluşan tutum ölçeği Ankara ili merkez ilçelere bağlı ilköğretim okullarında öğrenim gören örneklem grubu olarak belirlenen toplam 536 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumları genel olarak olumlu yönde ve yüksektir. Araştırmaya göre, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeyleri ile cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Anahtar kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü, Tutum, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutum, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Ölçme Araçları.

Abstract: The purpose of this study is to investigate the attitudes of the students towards the Religious Culture and Ethics Course for primary school. 9 item attitude scale prepared to find out attitudes of students towards the Religious Culture and Ethics Course for primary school is administrated to on the exemplary group consisting of 536 students in Ankara central district. Attitudes of students towards the Religious Culture and Ethics Course for primary school are generally positive and high-level. In accordance with the data, there is no significant difference between the attitudes level of students towards the Religious Culture and Ethics Course of primary school and their gender and class level.

Key Words: Religious Education, Religious Culture, Attitude, Attitude Toward the Religious Culture and Ethics Course of Primary School, Gender, Class Level, Measuring Tools

1. Problem

Tutum kavramı; “yaşantı ve değişimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumu”¹ olarak ya da “belirli nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimi”² şeklinde tanımlanabilir. Tutumlar; objeleri, durumları, fikirleri, kişileri ve kurumları belli şekilde değerlendirmeye neden olurlar. Kişinin bir nesneyi kabul ya da reddetmesi, olumlu-olumsuz yönde değerlendirmesi tutumuna bağlıdır.³

Bir derse veya olguya yönelik olumlu tutum; karşılık verme isteği gösterme, karşılık vermekten tatmin olma, olumlu bir yönü bir değeri olduğunu kabullenme, bir değer olduğuna taraf olma, inanma, bağlanma, adanma ve değerleriyle uyumlaştırma şeklindeki davranışları içerir.⁴

Eğitim açısından düşünüldüğünde ise tutum, öğrencilerin karar ve davranışlarının oluşmasındaki etkisi nedeniyle öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli rol oynar.⁵ Öğrencilerin okula, derslere ve öğretmenlere yönelik geliştirdikleri tutumları, öğrenme faaliyetlerine yaklaşımlarına ve uzaklaşmalarına neden olmakta⁶ ve dolayısıyla öğretim sürecinde başarıyı etkilemektedir.⁷

Tutumlar, kanıları ve değerleri içine alan geniş kapsamlı öğrenme ürünleridir. Bunlar insanlara, gruplara, konulara ve nesnelere yönelen

* Bu çalışma, araştırmacı tarafından hazırlanan, “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’nde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler” isimli doktora tezinden elde edilen verilere dayanılarak hazırlanmıştır.

¹ Ezel Tavşancıl, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*, Nobel Yayınları Ankara, 2002, s. 65

² A. Ata Tezbaşaran, *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara, 1987, s. 1.

³ Mevlüt Kaya, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun, 1998, s. 44.

⁴ Pınar Yalçın, *Ankara Merkez İlköğretim Okullarındaki 5. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Başarıları İle Zekâ, Kaygı ve Tutum Puanları Arasındaki İlişki*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1997, s. 30-31.

⁵ Hülya Altınok ve Kamile Ün Açıkgöz, “İşbirlikli ve Bireysel Kavram Haritalamanın Fen Bilgisi dersine Yönelik Tutum Üzerindeki Etkileri”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30, 2006, ss. 21-29, s. 21.

⁶ Murat Demirbaş ve Rahmi Yağbasan, “Fen Bilgisi Öğretiminde Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Akademik Başarılarına Olan Etkisinin İncelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 14, No: 1, Mart 2006, ss. 113-128, s. 115.

⁷ Aziz Harman, M. Faysal Akın, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Matematik dersinin Öğretim Şekli Üzerine Bir Değerlendirme”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com ISSN:1304-0278, C. 5, S. 18, Güz - 2006, ss. 124-130, s. 129.

olumlu ve olumsuz duyguları ifadede kullanılan tepki eğilimleridir. Okulda öğrenilenler içinde bilişsel nitelikli öğrenme ürünlerinin çoğu, zamanla unutulduğu halde; duyuşsal nitelikli öğrenme ürünleri, zamana dirençli olarak ilgili olduğu konuda sonraki öğrenmeleri kendi yönünde olumsuz etkilemektedir. Belli bir konuya yönelik olarak öğrencinin herhangi bir nedenle geliştirmiş olduğu olumsuz tutum o konuyla ilgili sonraki öğrenmeleri güçleştirirken, olumlu tutum öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.⁸

Ayrıca, öğrenmede istek kadar, öğrenilecek konuyu sevmek de önemlidir. İnsan sevdiği, sevebildiği konuları daha kolay öğrenir⁹ ve öğrenilenlerin kalıcılığı artar.¹⁰ Öğrenci dersi ilginç bulur ve öğrenmesi gerektiğine inanırsa, derse yönelik algılamaları ve etkinlikleri olumlu olmaktadır.¹¹ Araştırma sonuçları, herhangi bir dersin başarısına etki eden en önemli değişkenlerden birisinin de, o derse yönelik tutum olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencinin derse yönelik tutumu üzerinde, öğrencinin kendisinden veya kendisi dışından kaynaklanan, kontrol edilebilen veya edilemeyen birçok faktör etkili olabilir. Coğrafi, fiziksel, ruhsal, maddi, yaşanan çevre, sahip olunan imkanlar gibi pek çok faktör öğrencinin derse yönelik tutumunu etkileyebilmektedir. Ancak bir çok faktörün bir araştırmayla ele alınmasının zorluğu da açıktır. Bu doğrultuda araştırmada, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerini ve kişisel özelliklerden, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkeninin bu tutum düzeyleri üzerindeki etkilerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Açıklamalar çerçevesinde araştırmanın temel problem cümlesini; *Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeyleri nasıldır?* sorusu şeklinde ifade edebiliriz.

Araştırmada sınanan denenceler ise şunlardır:

1. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeyleri yüksektir.
2. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
3. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeyleri sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

⁸ Recep Özer, *Öğrenci Başarısı*, Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları Yayın No: 7, Rize, 1999, s. 16.

⁹ Süleyman Çetin Özoğlu, "Eğitimde Öğrenci Başarısı", *İdarecinin Sesi*, C. 12, S. 71, 1998, ss. 24-26, s. 25.

¹⁰ Remzi Çavuş, *Çocuğumun Okul Başarısı*, Güvender Yayınları İstanbul, 2005, s. 77.

¹¹ Nuray Senemoğlu, *Kuramdan Uygulamaya Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005., s. 300.

2. Yöntem

Araştırma; bağımlı değişken olan ilköğretim öğrencilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerinin; bağımsız değişkenler olan cinsiyete ve sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelediği için, "Nedensel Karşılaştırma" modeline uygundur.¹²

Araştırmanın evreni, 2004-2005 öğretim yılında Ankara merkez ilçelerinde bulunan tüm ilköğretim okullarındaki öğrencilerdir. Araştırmada belirlenen denenceleri test etmek amacıyla, "Basit Tesadüfi Örnekleme"¹³ yöntemine göre, Ankara İli merkez ilçelerde bulunan ilköğretim okullarının 6. ve 7. sınıflarında öğrenim gören toplam 536 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. 8. sınıflar liselere giriş sınav kaygısı nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Ölçeği, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Tutum ölçmede amaç, ölçme konusu olan tutum bakımından birey hakkında değerlendirme yapmak ve elde edilen değerlendirme sonuçlarına dayanarak belli kararlar vermektir. Verilen kararların doğruluğu ve uygunluğu kararların dayandığı ölçme sonuçlarına bağlıdır. Ölçeğin istenen tutumu ölçme yeteneğine sahip olması için geçerli ve güvenilir olması gerekir.¹⁴

3. 1. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları

İlk etapta literatür taraması yapılarak, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir taslak geliştirilmiştir. Ardından, bu taslak; teknik, içerik, dil açısından incelenerek likert tipi¹⁵ bir ölçek haline getirilmiştir. Daha sonra, ölçeğin 6. ve 7. sınıf öğrencileri için kullanılmasının uygun olup olmayacağını (dil,

¹² Nedensel Karşılaştırma modeli hakkında bkz., Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 5. Baskı, PegemA Yayınları, Ankara, 2005, s. 190-191.

¹³ Basit Tesadüfi Örnekleme Yöntemi için bkz., Ayhan Ural ve İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayınları, Ankara, 2005, s. 34.

¹⁴ Recep Bindak, "Tutum Ölçeklerine Madde Seçmede Kullanılan Tekniklerin Karşılaştırılması", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 10, Güz - 2005, ss. 17-26, s. 19.

¹⁵ Likert tipi ölçeklerle ilgili daha geniş bilgi için bkz.; Tezbaşaran, *a.g.e.*, s. 9-11.; Tavşancıl, *a.g.e.*, s. 138-156.; Mahmut Kartal, *Hipotez Testleri, Parametrik ve Nanparametrik Teknikler*, İkinci Baskı, Şafak Yayınevi, Erzurum, 1998, s. 21.; Duygu Anıl ve Neşe Güler, "İkili Karşılaştırma Yöntemi İle Ölçekleme Çalışmasına Bir Örnek", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30, 2006, ss. 30-36, s. 30-31.

içerik, süre v.b.) belirlemek, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmak amacıyla, ön deneme çalışması yapılmıştır.

Ön denemede örneklem grubundan elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğu, Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity Testi ile belirlenmiştir.¹⁶

Ölçme aracının geçerliliği, aracın neyi ölçtüğü ve bu işi ne kadar iyi yaptığı anlamına gelmektedir.¹⁷ Ölçeğin yapı geçerliliği, yaygın olarak kullanılan açıklayıcı faktör analizi yaklaşımı ile test edilmiştir. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen birbiriyle ilişkileri yüksek olan maddeleri bir grupta toplamak için kullanılan istatistiksel bir analiz tekniğidir.¹⁸ Yapılan bu analiz sonucunda ölçekte yer alacak maddeleri belirlemede faktör yük değerlerinin .40 ve daha yüksek olması kabul edilmiştir¹⁹. Bu değerden daha düşük olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Güvenirlik kavramıyla ise, “herhangi bir ölçme araç veya yönteminin ölçtüğü değişkeni ne duyarlılıkta ölçebildiği, ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan ne derece arınık olduğu”²⁰ ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle, “ölçme aracının duyarlı ve tutarlı ölçme yapması niteliğine”²¹ ölçme aracının güvenilirliği denir. Likert tipi tutum ölçeklerinde güvenilirlik düzeyini belirlemede, yaygın olarak, iç tutarlılığın bir ölçütü olan, Cronbach Alfa yöntemi kullanılmaktadır.²² Araştırmada, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne Yönelik tutum Ölçeği’nin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesinde de, Cronbach Alfa yöntemi kullanılmıştır.

Ön deneme çalışmasından sonra yapılan faktör ve madde analizine göre, faktör yük değerleri 0.40’ın altında maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Uygulama sonrasında yapılan faktör analizi sonucunda ise, faktör yük değeri başka boyutta görüldüğü, binişik olduğu için, “Ders1” maddesi ölçekten çıkarılmış, ölçeğin tutum puanları toplanırken, hesaplamaya dahil edilmemiştir.

Ölçekte olumsuz tutumları belirlemeye yönelik madde yoktur. Puanlama yapılırken, “kesinlikle katılıyorum” seçeneğine 5 puan, “katılıyorum” seçeneğine 4 puan, “kararsızım” seçeneğine 3 puan, “katılmıyorum” seçeneğine 2 puan, “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğine 1 puan verilmiştir. “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne Yönelik Tutum Ölçeği”nden alınabilecek en yüksek puan $9 \times 5 = 45$, en düşük puan ise $9 \times 1 = 9$ ’dur. Ölçekte sadece ortaya düşen “Kararsızım” seçeneği işaretlendiğinde alınabilecek puan $9 \times 3 = 27$ ’dir.

¹⁶ Şener Büyüköztürk, *Veri Analizi El Kitabı*, Pegem A Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2005, s. 126.

¹⁷ Tavşancıl, *a.g.e.*, s. 16.

¹⁸ Faktör analizi için bkz., Büyüköztürk, *a.g.e.*, s. 123-137.; Tavşancıl, *a.g.e.*, s. 46-61.

¹⁹ Bkz., Büyüköztürk, *a.g.e.*, s. 124.

²⁰ M. Fuat Turgut, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Yedinci Baskı, Ankara, 1990, s. 27.

²¹ Ural ve Kılıç, *a.g.e.*, s. 50.

²² Bkz., Tavşancıl, *a.g.e.*, s. 152.; Ural ve Kılıç, *a.g.e.*, s. 258.

Yüksek puan olumlu bir tutum, düşük puan ise olumsuz bir tutum düzeyinin göstergesi olmaktadır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumları belirlemek amacıyla kullanılan bu ölçek için yapılan KMO ve Bartlett Testi sonuçları Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Ölçeği KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,936
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2295,357
	df	36
	Sig.	,000

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumlarını tespit edebilmek için geliştirilen ölçekle elde edilen verilerin yeterliğinin saptanması amacıyla uygulanan KMO ve Bartlett Testi sonuçlarına göre, yeterli puanı .94'dür. Bu sonuç, ölçeğin faktör analizi için "mükemmel" seviyede uygun ve örneklemden elde edilen verilerin yeterli olduğunu göstermektedir.²³

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumları belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğin faktör ve madde analizi sonuçları Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Ölçeği Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Madde No:	İDKAB Dersine Yönelik Tutum Maddeleri	Birinci Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
Ders9	Din dersini severek ve isteyerek okumaktayım.	.851	.7876
Ders10	Din dersine devam etmeye özen gösteririm.	.805	.7323
Ders6	Öğretmenin din dersiyle ilgili açıklamalarını can kulağı ile dinlerim.	.776	.6967

²³ Bkz., Tavşancıl, *a.g.e.,s.*, 50.

Ders2	Din dersinin konuları ile ilgilenilmelidir.	.757	.6816
Ders7	Din dersinde kazandığım bilgiler hayatta işime yarıyor.	.743	.6631
Ders5	Din dersi ile ilgili soruları en iyi şekilde cevaplamaya çalışırım.	.739	.6586
Ders8	Din dersinin okutulması gereklidir.	.738	.6569
Ders4	Din dersi ile ilgili sınıfta öğrenilenlerden daha fazlası öğrenilmelidir.	.681	.5991
Ders3	Din dersinde yüksek not almaya özen gösterilmelidir.	.616	.5305

Açıkladığı Varyans: % 56

Alpha: .90

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerini ölçmeye yönelik geliştirilen ve 9 maddeden oluşan ölçeğin faktör ve madde analizi sonuçları incelendiğinde, maddelerin faktör yük değerlerinin, .616 ile .851 arasında değiştiği görülmektedir. Faktör yük değerlerine göre ölçek birbiriyle ilişkili maddelerden oluşmakta ve öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerini ölçmektedir. Her bir maddenin katılımcıları ne denli ayırt ettiğini değerlendirmek amacıyla yapılan madde analizi sonuçlarına göre madde toplam korelasyonlarının da .5305 ile .7876 arasında yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre 9 yeterli ifadesinin her biri ayırt edici özelliğe sahiptir.

Ölçekteki, tek bir faktörün açıkladığı varyans % 56'dır. Yani ölçekte yer alan maddeler, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumlarının yaklaşık %56'sını açıklamaktadır. Açıklanan varyansın %56 olması, aynı zamanda ilgili yapının iyi ölçüldüğünün bir göstergesidir.²⁴ Ölçeğin alfa katsayısının .90 olması da güvenilirlik düzeyinin mükemmel olduğuna işaret etmektedir.²⁵

Bütün bu bulgular, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerini ölçmeye yönelik geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

4. Verilerin Çözümlemesi

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeyini belirlemek amacıyla uygulanan tutum ölçeğinden

²⁴ Bkz., Büyüköztürk, *a.g.e.*, s. 124-126.

²⁵ Tavşancıl, *a.g.e.*, s. 29.

elde edilen verilerle ve öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyi özellikleriyle ilgili olarak betimsel istatistik teknikleri kullanılmış, frekans ve yüzdeler dağılımlar v.b. bulgular sunulmuştur.

Cinsiyet ve sınıf düzeyi bağımsız değişkenleriyle, bağımlı değişken olan tutum düzeyi arasında farklılaşma olup olmadığını test etmek için de iki alt kategoriye sahip değişkenler için bağımsız Örneklem için T-Testi (One-Sample T Test)²⁶ uygulanmıştır. İstatistiksel analizlerde 0.5 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Analiz ve çözümlenmelerde SPSS paket programı kullanılmıştır.

5. Bulgular ve Yorum

5.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Yönelik Bulgular

Tablo 3'de öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kız	260	48,5
Erkek	276	51,5
Toplam	536	100,0

Tablo'ya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin, % 48,5'i (260) kız, % 51,5'si (276) ise erkektir. Araştırmaya katılanların yaklaşık yarısını kız öğrencilerin yarısını da erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir.

5.2. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Yönelik Bulgular

Tablo 4'de öğrencilerin sınıflarına göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Sınıf	f	%
6. Sınıf	270	50,4
7. Sınıf	266	49,6
Toplam	536	100,0

²⁶ T-testi ile ilgili olarak geniş bilgi için bkz., Büyüköztürk, *a.g.e.*, s. 39.

Tablo'ya göre, öğrencilerin %50,4'ü (270) ilköğretim 6. sınıfta, %49,6'sı (266) ise 7. sınıfta öğrenim görmektedir.

Öğrencilerin sınıf dağılımlarına bakıldığında, her iki sınıf düzeyinde yaklaşık eşit sayıda öğrencinin olduğu gözlemlenmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı 6., diğer yarısı da 7. sınıfta yer almaktadır.

5. 3. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum toplam puanların ortalama ve standart sapma değerleri de Tablo 5' de verilmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

N	Madde Sayısı	X	S
536	9	35,42	7,59

Tablo 5'e göre, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum toplam puanlarının ortalaması, $X = 35,42$, standart sapması ise, $S = 7,59$ 'dur.

Araştırmamızın örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin bu ölçekte bulunan her bir tutum maddesine katılım düzeyleri toplam puanlar kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmede aşağıda bulunan puan aralıkları esas alınmıştır.

Tablo 6. Tutum Maddelerine Katılım Düzeylerinde Esas Alınan Puan Aralıkları

1.00 - 1.79	<i>Hiç</i>
1.80 - 2.59	<i>Az</i>
2.60 - 3.39	<i>Orta</i>
3.40 - 4.19	<i>Oldukça</i>
4.20 - 5.00	<i>Tam</i>

Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencilerinin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Ölçeği'nden elde edilen, İlköğ-

retim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik 9 tutuma sahip olma düzeylerine ait ortalama değerler aşağıdaki Tablo'da sunulmuştur.

Tablo 7. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne Yönelik Tutum Düzeyleri

İDKAB Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri		X	Tutum Düzeyi
Tutum 5	Din dersi ile ilgili soruları en iyi şekilde cevaplamaya çalışırım.	4,10	Oldukça
Tutum 6	Öğretmenin din dersiyle ilgili açıklamalarını can kulağı ile dinlerim.	4,03	Oldukça
Tutum 7	Din dersinde kazandığım bilgiler hayatta işime yarıyor.	4,01	Oldukça
Tutum 3	Din dersinde yüksek not almaya özen gösterilmelidir.	4,00	Oldukça
Tutum 10	Din dersine devam etmeye özen gösteririm.	3,94	Oldukça
Tutum 2	Din dersinin konuları ile ilgilenilmelidir.	3,94	Oldukça
Tutum 8	Din dersinin okutulması gereklidir.	3,92	Oldukça
Tutum 9	Din dersini severek ve isteyerek okumaktayım.	3,92	Oldukça
Tutum 4	Din dersi ile ilgili sınıfta öğrenilenlerden daha fazlası öğrenilmelidir.	3,57	Oldukça

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin belirlenen tutum maddelerinin tamamına “oldukça” düzeyinde sahip oldukları görülmektedir. En fazla sahip olunan tutum maddeleri sırasıyla, “Din dersi ile ilgili soruları en iyi şekilde cevaplamaya çalışırım.”, “Öğretmenin din dersiyle ilgili açıklamalarını can kulağı ile dinlerim.”, “Din dersinde kazandığım bilgiler hayatta işime yarıyor.”, “Din dersinde yüksek not almaya özen gösterilmelidir.” şeklindedir. En az sahip olunan tutum maddesi ise, “Din dersi ile ilgili sınıfta öğrenilenlerden daha fazlası öğrenilmelidir.” maddesidir.

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumlara sahip olma düzeylerine ilişkin ortalama puanlar, 3,57 – 4,10 arasında değişmektedir. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne ilgilerinin, dersten hoşlanma durumlarının ölçülmesi amacıyla uygulanan ölçekten elde edilen veriler hep birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerinin, olumlu ve “oldukça” seviyesinde yüksek olduğu görülmektedir.

5. 4. Öğrencilerin Tutum Düzeyleri İle Cinsiyetleri Arasındaki Farklılaşma

Araştırmanın; “Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne yönelik tutum düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.” şeklinde ifade edilen denencesini test etmek amacıyla; kız ve erkek öğrencilerin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne yönelik tutum ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalamaları, standart sapmaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın önemliliği İlişkisiz Örneklem t-Testi ile test edilmiş ve sonuçlar, Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Tutum Toplam Puanı Ortalamalarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	Sd	t	p
Kız	260	35, 55	7, 779	534	-,402	,688
Erkek	276	35, 29	7, 419			

(Tablo değerleri varyansların eşitliğine göre alınmıştır)

Yapılan t-Testi analizi sonucuna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ve tutum puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur [$t(534) = -,402, p > .05$].

Kız öğrencilerin tutum puanı ortalamaları $X = 35, 55$ iken, erkek öğrencilerin tutum puanı ortalamaları $X = 35, 29$ ’dur. Bulgulara göre, kız öğrencilerle erkek öğrencilerin tutum puanları arasında önemli düzeyde bir farklılaşma yoktur. Test sonucuna göre; cinsiyetin, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne yönelik tutumlarını etkileyen önemli bir faktör olmadığını söyleyebiliriz.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi tutum düzeylerinin, cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasına yönelik denencemiz doğrulanmamıştır.

5. 5. Öğrencilerin Tutum Düzeyleri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki Farklılaşma

Araştırmanın; “Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne yönelik tutum düzeyleri, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.” şeklinde ifade edilen denencesini test etmek amacıyla; 6. ve 7. sınıf öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne Yönelik Tutum Ölçeği’nden elde ettikleri puanların ortalamaları, standart sapmaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın önemliliği, İlişkisiz Örneklem t -Testi ile test edilmiş ve sonuçlar, Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Tutum Toplam Puanı Ortalamalarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik T-Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	X	S	Sd	t	p
6. Sınıf	270	35,79	7,139	525,086	1,140	,255
7. Sınıf	266	35,04	8,017			

(Tablo değerleri varyansların eşitsizliğine göre alınmıştır.)

Araştırmaya katılan öğrencilerin tutum puanı ortalamalarının sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik t-Testi sonuçlarının yer aldığı Tablo 9'a göre, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyleri ve tutum puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur [$t(525, 086) = 1,140, p > .05$].

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin tutum puanı ortalamaları $X = 35, 79$ iken, 7. sınıf öğrencilerinin tutum puanı ortalamaları $X = 35, 04$ 'tür. Bulgulara göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencileri ile 7. sınıf öğrencilerinin tutum toplam puanları arasında önemli düzeyde bir farklılaşma yoktur. Bu duruma göre; sınıf düzeyinin, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumlarını etkileyen önemli bir faktör olmadığını söyleyebiliriz.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutum düzeylerinin, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasına yönelik denencemiz doğrulanmamıştır.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Dersten hoşlanma etkin öğrenme için iyi bir başlangıç oluşturmaktadır.²⁷ Genellikle insan ilgi duyduğu konularla daha fazla meşgul olmak ister ve dolayısıyla o alanda daha başarılı olur.²⁸ Bir derse karşı öğrenci nasıl bir tutum geliştirmişse, o derse karşı öyle davranır.

Örneğin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne karşı olumlu bir tutum geliştiren öğrenci, bu derse severek çalışır.²⁹ Eğer öğrenci derse karşı nefret, korku, ilgisizlik geliştirmiş ve dersi yararsız buluyorsa derse katılmaz.³⁰ Öğrencinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik tutumları, dersin kendisinden kaynaklandığı gibi, başka faktör-

²⁷ Mehmet A. Kısakürek, *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi*, Ankara, 1985, s. 55.

²⁸ Yıldız Kuzgun, *Meslek Danışmanlığı Kuramları ve Uygulamaları*, Ankara, 2000, s. 65.

²⁹ Kaya, "Dini ve Ahlaki Bilgi, Beceri ve Tutum Öğretiminin Etkili Yolları", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 9, 1997, ss. 179-191, s. 182.

³⁰ Beyza Bilgin ve Mualla Selçuk, *Din öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Akid Yayıncılık, Ankara, 1991, s. 167.

ler tarafından da etkilenmiş olabilir. Öğrencilerin; öğretmene ve okula ilişkin sahip oldukları tutumları, ailelerinin, çevrelerinin ve arkadaşlarının değerleri, dini tutum düzeyleri, ileride seçmeyi düşündüğü meslekler v.b. faktörler, derse ilgi veya ilgisizliklerini belirleyebilir.³¹

Öğrencilerin dersi ihtiyaç olarak görmemeleri, “bu konu nerede ve nasıl işimize yarayacak” şeklinde düşünmeleri, öğrencilerin dersten sıkılmalarına, derse karşı olumsuz tutum beslemelerine neden olabilir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programı’nın, dinin insan yaşamına anlam kazandırmasının, dersin, toplumdaki ihtiyaçlara cevap verebilme, sorunların çözümüne yardımcı olabilme gibi hedeflerinin³² gerçekleşebilmesi için öncelikle dersin öğrenciler tarafından ihtiyaç olarak algılanması gerekmektedir. “İhtiyaç duyma”, ilgiyi uyandıran ve devam ettiren nedenlerden birisidir. Bu noktada, özellikle öğretmenlere, büyük iş düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin dersi ihtiyaç olarak algılamaları, dersten zevk almaları, ilgili olmaları, kısaca, derse olumlu tutum beslemeleri hususunda kişisel ve mesleki niteliklerini en üst düzeyde kullanmalıdırlar.

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne yönelik tutumları -önemli oranda- cinsiyet ve sınıf farkı olmaksızın olumlu ve yüksek düzeydedir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğrenciler tarafından sevilen ve ilgi duyulan bir derstir. Ancak, “Bir derste başarı sadece hoş giden konularla uğraşmaktan kaynaklanan doyuma bağlı değildir. Çünkü kişi doyumu başka yollarla da elde edebilir; ilgi duymadığı halde not alıp sınıf geçmek ya da not ortalamasını yükseltmek için çok çalışıp başarı gösterebilir.”³³ Araştırma sonuçları bu anlamda yanıtıcı olabilir. Öğrencilerin katılımının yoğun olduğu, öğretmen kontrolünün çok fazla olmadığı, öğretmene yönelik tutumun olumlu olduğu sınıf atmosferinde din dersine yönelik tutumların daha olumlu olacağı da düşünülebilir.

Bu doğrultuda; İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi’ne yönelik tutumları derinliğine sorgulayacak çalışmalar, araştırmamızın bulgularını açıklamada yardımcı olacaktır.

³¹ Keziban Çapar, *Din Öğretiminde Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Başarıya Etkisi (İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar Üzerinde Bir Alan Araştırması)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2001, s. 3.

³² Recai Doğan ve Cemal Tosun, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 1-2.

³³ Kuzgun, a.g.e., s. 67.

KAYNAKÇA

- Altınok, Hülya ve Açıkgoz, Kamile Ün, “İşbirlikli ve Bireysel Kavram Haritalamanın Fen Bilgisi dersine Yönelik Tutum Üzerindeki Etkileri”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30, 2006, ss. 21-29.
- Anıl, Duygu ve Güler, Neşe, “İkili Karşılaştırma Yöntemi İle Ölçekleme Çalışmasına Bir Örnek”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30, 2006, ss. 30-36.
- Balcı, Ali, *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 5. Baskı, PegemA Yayınları, Ankara, 2005.
- Bilgin, Beyza ve Selçuk, Mualla, *Din öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Akid Yayıncılık, Ankara, 1991.
- Bindak, Recep, “Tutum Ölçeklerine Madde Seçmede Kullanılan Tekniklerin Karşılaştırılması”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 10, Güz - 2005, ss. 17-26.
- Büyüköztürk, Şener, *Veri Analizi El Kitabı*, Pegem A Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2005.
- Çapar, Keziban, *Din Öğretiminde Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Başarıya Etkisi (İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar Üzerinde Bir Alan Araştırması)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2001.
- Çavuş, Remzi, *Çocuğunun Okul Başarısı*, Güvender Yayınları İstanbul, 2005.
- Demirbaş, Murat ve Yağbasan, Rahmi, “Fen Bilgisi Öğretiminde Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Akademik Başarılarına Olan Etkisinin İncelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 14, No: 1, Mart 2006, ss. 113-128.
- Doğan, Recai ve Tosun, Cemal, *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Harman, Aziz ve Akın, M. Faysal, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Matematik dersinin Öğretim Şekli Üzerine Bir Değerlendirme”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.e-sosder.com ISSN:1304-0278*, C. 5, S. 18, Güz - 2006, ss. 124-130.
- Kartal, Mahmut, *Hipotez Testleri, Parametrik ve Nanparametrik Teknikler*, İkinci Baskı, Şafak Yayınevi, Erzurum, 1998.
- Kaya, Mevlüt, “Dini ve Ahlaki Bilgi, Beceri ve Tutum Öğretiminin Etkili Yolları”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 9, 1997, ss. 179-191.
- Kaya, Mevlüt, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun, 1998.

- Kısakürek, Mehmet A., *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başarısına Etkisi*, Ankara, 1985.
- Kuzgun, Yıldız, *Meslek Danışmanlığı Kuramlar ve Uygulamalar*, Ankara, 2000.
- Özer, Recep, *Öğrenci Başarısı*, Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları Yayın No: 7, Rize, 1999.
- Özoğlu, Süleyman Çetin, "Eğitimde Öğrenci Başarısı", *İdarecinin Sesi*, C. 12, S. 71, 1998, ss. 24-26.
- Senemoğlu, Nuray, *Kuramdan Uygulamaya Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.
- Tavşancıl, Ezel, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*, Nobel Yayınları Ankara, 2002.
- Tezbaşaran, A. Ata, *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara, 1987.
- Turgut, M. Fuat, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Yedinci Baskı, Ankara, 1990.
- Ural Ayhan ve Kılıç, İbrahim, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayınları, Ankara, 2005.
- Yalçın, Pınar, *Ankara Merkez İlköğretim Okullarındaki 5. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Başarıları İle Zekâ, Kaygı ve Tutum Puanları Arasındaki İlişki*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1997.

